

Mali rječnik govora Gole

Subotičanec, Sara

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:139284>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-31**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Sara Subotičanec

MALI RJEČNIK GOVORA GOLE

Završni rad

Čakovec, srpanj 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Sara Subotičanec

Tema završnog rada: Mali rječnik govora Gole

Mentor rada:

dr. sc. Đuro Blažeka

Čakovec, srpanj 2024.

Sažetak

U ovom završnom radu analizira se mali rječnik govora Gole. Analiza se temelji na Rječniku govora Gole autora Ivana Večenaja i Mije Lončarića. Govor Gole pripada kajkavskom narječju, odnosno podravskom kajkavskom dijalektu. U ovome će se završnome radu kratko predstaviti Gola, dijalekt kojem pripada te najvažnija obilježja toga govora. Rječnik govora Gole prvi je značajan kajkavski rječnik koji se bavi suvremenim govorom i objavljen je kao samostalno djelo.

U njemu se nalazi 12,000 riječi koje je Ivan Večenaj, uz pomoć Mije Lončarića, sakupio i uredio prema znanstvenim i leksikografskim standardima. Zanimljivo je da rječnik sadrži riječi iz različitih povijesnih razdoblja, uključujući i one koje potječu iz praslavenskog doba hrvatskog jezika. Uz to, uključuje i riječi novijeg podrijetla, poput tuđica, posebno germanizama i turcizama. Rječnik je vrlo koristan za jezikoslovna istraživanja, bilo da se radi o proučavanju leksika ili tvorbe riječi. Svaka riječ je detaljno objašnjena, uključujući oznake za naglasak, dužinu naglašenih i nenaglašenih slogova.

Također su označena mjesta otvorenih i zatvorenih vokala, specifičan izgovor palatalnih suglasnika, te obezvučenje zvučnih suglasnika na kraju riječi. Pored svake riječi je naznačen rod i morfološka kategorija. Za riječi s više značenja, svako značenje je potkrijepljeno primjerima. Tuđice su prisutne, ali ne zauzimaju mnogo prostora u rječniku. U sintaktičkom smislu, rečenice u govoru općine Gola mogu imati specifične konstrukcije koje su različite od standardnog hrvatskog jezika. Također, morfološke osobitosti poput deklinacija i konjugacija mogu biti drugačije, što dodatno doprinosi bogatstvu i raznolikosti jezika.

Dokumentiranje i očuvanje lokalnog govora ima veliku važnost za buduće generacije. Mali rječnik govora općine Gola može poslužiti kao alat za edukaciju mlađih naraštaja o jezičnoj baštini njihova kraja, ali i kao vrijedan izvor za lingvistička istraživanja. Institucije poput lokalnih kulturnih društava i škola igraju ključnu ulogu u očuvanju ovog jezičnog blaga.

Ključne riječi: *Podravski kajkavski dijalekt, mjesni govor Gole, fonologija, morfologija, vokalizam*

Summary

This final paper analyzes the small lexicon of the Gola dialect. The analysis is based on the Gola dialect dictionary by Ivan Večenaj and Mijo Lončarić. The Gola dialect belongs to the Kajkavian dialect, specifically the Podravian Kajkavian dialect. This paper will briefly introduce Gola, the dialect to which it belongs, and its most important characteristics. The Gola dialect dictionary is the first significant Kajkavian dictionary focusing on contemporary speech and was published as a standalone work. It contains 12,000 words that Ivan Večenaj, with the assistance of Mijo Lončarić, collected and organized according to scientific and lexicographic standards. Interestingly, the dictionary includes words from various historical periods, including those originating from the Proto-Slavic era of the Croatian language. Additionally, it incorporates words of more recent origin, such as loanwords, especially Germanic and Turkic borrowings. The dictionary is very useful for linguistic research, whether studying lexicon or word formation. Each word is thoroughly explained, including markings for stress, length of stressed and unstressed syllables. Additionally, it indicates places of open and closed vowels, specific pronunciation of palatal consonants, and devoicing of voiced consonants at the end of words. Next to each word, its gender and morphological category are indicated. For words with multiple meanings, each meaning is supported by examples. Loanwords are present but do not occupy much space in the dictionary. In terms of syntax, sentences in the Gola dialect may have specific constructions different from standard Croatian. Furthermore, morphological features such as declensions and conjugations may differ, further contributing to the richness and diversity of the language. Documenting and preserving local dialects is of great importance for future generations. The small dictionary of the Gola dialect can serve as a tool for educating younger generations about the linguistic heritage of their region, as well as a valuable source for linguistic research. Institutions such as local cultural societies and schools play a crucial role in preserving this linguistic treasure.

Keywords: *Podravian Kajkavian dialect, local Gola dialect, phonology, morphology, vocalism*

Sadržaj

Sažetak	3
Summary	4
1. UVOD	6
2. GOVOR MJESTA GOLE	7
3. OPĆINA GOLA.....	10
2.1. Geografski položaj i demografske odrednice Gole	11
2.2. Povijest Gole.....	13
2.2.1. Povijest župe	18
2.2.2. Povijest školstva.....	19
2.3. Društveni život	25
3. TEMELJNE JEZIČNE OSOBINE GOVORA GOLE	28
3.1. Akcentuacija.....	29
3.2. Vokalizam.....	30
3.3. Morfologija.....	33
4. MALI RJEČNIK GOVORA GOLE	35
5. ZAKLJUČAK	47
LITERATURA	48
Izjava o samostalnoj izradi diplomskog rada	50

1. UVOD

Gola je selo smješteno blizu Koprivnice u Prekodravlju, tik uz mađarsku granicu, s mađarskim selom Brežnica udaljenim samo 6 kilometara. Počeci naseljavanja ovog područja sežu vjerojatno do kraja 18. stoljeća, dok se prva naselja spominju početkom 19. stoljeća. Ime Gola se prvi put spominje 1822. godine. Prema popisu stanovništva iz 2001. godine, Gola je imala 995 stanovnika, dok je cijela općina Gola, koja uključuje sva naselja u Prekodravlju poput Gotalova, Novačke, Otočke i Ždale, imala 2760 stanovnika. Većina stanovnika se bavi poljoprivredom, dok se neki bave i drugim djelatnostima (Program ukupnog razvoja Općine Gola za razdoblje 2017-2020., 2018;10).

Općina Gola, ima bogatu kulturnu i jezičnu baštinu koja se očituje u specifičnom lokalnom govoru. Govor ovog kraja nosi posebnosti kajkavskog narječja koje je karakteristično za sjeverozapadni dio Hrvatske. Mali rječnik govora općine Gola nastoji zabilježiti i očuvati ovaj jedinstveni jezični izraz, koji je integralni dio identiteta lokalne zajednice. Lokalni govor općine Gola nije samo sredstvo komunikacije; on je i čuvar povijesti, tradicije i kulturnog nasljeđa. Svaka riječ i izraz nose sa sobom tragove prošlih vremena, odražavajući život i običaje stanovnika ovog kraja.

U doba globalizacije i sve veće homogenizacije jezika, očuvanje lokalnih govora postaje ključno za očuvanje kulturnog identiteta. Kajkavsko narječje koje se govori u Goli ima nekoliko karakteristika koje ga razlikuju od drugih govora u Hrvatskoj. Fonetske, morfološke i leksičke osobitosti čine ovaj govor jedinstvenim. Primjerice, u kajkavskom govoru često se koriste vokali koji se rijetko nalaze u standardnom hrvatskom jeziku, a i mnoge riječi imaju specifične oblike i značenja.

Cilj ovog rada je višestruk. Prvenstveno, želi se predstaviti mjesta Gola i njegov jedinstveni govor kako bi se istaknula važnost očuvanja jezičnog blaga i kulturne baštine. Kroz opis geografskog smještaja, demografskih odrednica, povijesti i društvenog života Gole, cilj je prikazati kontekst u kojem se razvija ovaj poseban govor. Dalje, rad nastoji istaknuti temeljne jezične osobine govora Gole koje ga čine prepoznatljivim i autentičnim. To uključuje analizu rječnika specifičnih riječi i izraza te njihovu primjenu u konkretnim rečenicama kako bi se demonstrirala bogatost i raznovrsnost ovog govora. Kroz ovaj rad, također se želi potaknuti svijest o važnosti očuvanja jezičnog blaga kao dijela nacionalnog i lokalnog identiteta te potaknuti aktivnosti usmjerene na njegovo očuvanje i promociju. Time se pridonosi kulturnoj

raznolikosti i bogatstvu jezične baštine, čuvajući autentičnost i tradiciju mjesta poput Gole za buduće generacije.

2. GOVOR MJESTA GOLE

Govor sela Gola Stari, smještenog u Podravini, predstavlja zanimljiv dijalektološki fenomen koji odražava bogatstvo i raznolikost hrvatskih dijalekata. Analiza govora temelji se na radu (2. Općina Gola (2024), koji detaljno opisuje specifičnosti ovog narječja. Govor Gola Stari sadrži osam samoglasnika, uključujući a, e, i, o te dodatne vokale koje nisu prisutne u standardnom štokavskom narječju. Na primjer, samoglasnik ɛ, koji se izgovara kao kombinacija glasova „ei“, pojavljuje se u riječima kao što su đeņes (danas), đeklička (djevojčica) i tešto (tijesto) (Večenaj, Lončarić,1997).

Ovaj vokalni zvuk razlikuje se od standardnog izgovora i dodaje specifičnu fonetsku boju govoru. Samoglasnik ɔ, koji se izgovara kao kombinacija glasova „ou“ i naziva se zatvoreno o, također je jedinstven. Nalazimo ga u riječima poput žot (žut), oblōk (prozor) i tořman (hren). Uz to, postoji otvoreno e, koje se izgovara kao „ea“ te se pojavljuje u riječima poput selo, mela (brašno), petek (petak), prejti (prijeći) i prežmefko (preteško). Zanimljiva je i varijacija samoglasnika „u“, koji se izgovara pomaknut prema glasu „i“. Ovaj se fenomen može uočiti u riječima luto (ljuto), nutrek (unutra), otsakut (odasvud) i prevugnoti (presaviti) (Maresić, 2000).

Ove vokalne varijacije pridonose prepoznatljivosti i posebnosti govora sela Gola Stari. U konsonantskom sustavu govora Gola Stari uočava se nekoliko značajnih razlika u odnosu na standardni štokavski. Prvo, skup glasova „št“ zadržava stari oblik „šč“ u pojedinim riječima, kao što su klešča (kliješta), koščica (koštica) i mašča (mast). Ova arhaična osobitost pokazuje kontinuitet starijih jezičnih oblika u ovom govoru. Nadalje, izgovor glasova „č“ i „ć“, kao i „đ“ i „dž“, ne razlikuje se te se izgovara srednji glas (Lukečić, 2012).

Ova neutralizacija fonološke razlike između ovih parova glasova pojednostavljuje izgovor i pridonosi specifičnom zvučnom pečatu dijalekta. Promjene u konsonantskim skupinama također su zanimljive. Ispred samoglasnika ili na početku riječi često se pojavljuju suglasnici

„v“ ili „j“. Na primjer, umjesto standardnog uho i ujak, u govoru Gola Stari čujemo vuho i vujec, dok se oko i Ana izgovaraju kao joko i Jana. Ove promjene ukazuju na tendenciju umetanja dodatnih suglasnika radi lakšeg izgovora ili iz povijesnih razloga. Još jedna važna značajka je očuvanje „l“ na kraju sloga, koje ne prelazi u „o“, kao što je slučaj u standardnom štokavskom (Novak, Štebih Golub, 2016).

Tako se riječi čul (čuo), bil (bio) i videl (vidio) izgovaraju sa završnim „l“. Također, umjesto glasa „lj“, koristi se „l“, što se vidi u riječima poput zemla (zemlja), gliva (gljiva) i leto (ljet). Ove fonološke promjene dodatno diferenciraju govor Gola Stari od standardnog jezika. Jedna od ključnih karakteristika govora Gola Stari je bezvučnost zvučnih suglasnika na kraju riječi. Na primjer, riječi poput nof (nov), grat (grad) i žif (živ) izgovaraju se s bezvučnim završetkom. Ova fonetska promjena doprinosi posebnoj zvučnosti ovog dijalekta. Također, u ovom govoru ne provodi se sibilizacija, što znači da se riječi poput duhi (duši) i dimnjaki (dimnjaci) izgovaraju bez promjene dentalnih suglasnika u sibilante (Maresić, 2000).

Ove fonetske osobitosti razlikuju govor Gola Stari od standardnog hrvatskog jezika i drugih dijalekata. U morfologiji imenica, govor Gola Stari zadržava stariju deklinaciju. Primjerice, akuzativ za neživo bez prijedloga jednak je obliku u genitivu: "Posekel sem rasta" (Posijekao sam hrast). Ova arhaična deklinacija svjedoči o očuvanju starih gramatičkih oblika u govoru. Što se tiče pridjeva, upotrebljava se određeni oblik umjesto neodređenog. Komparativ se tvori nastavkom -ši, što je vidljivo u primjerima: dober – bolši (dobar – bolji) i smešen – smešneši (smiješan – smješniji). Ova tvorba komparativa pokazuje specifičan način stupnjevanja pridjeva (Babić, 2002).

Glagoli u prezentu 3. lica množine završavaju na -ejo ili -ijo, što je primjerice vidljivo u glagolima brehati (kašljati) – brešo/brešejo i cureti (padati) – cure/curijo. Ove završetke čine govor prepoznatljivim i jedinstvenim. U govoru Gola Stari ne koriste se aorist, imperfekt i glagolski prilog prošli. U kondicionalu se koristi pomoćni glagol "bi" za sva lica, primjerice: "On bi išel" i "Vi bi mogli dojt". Futur drugi je jedini oblik budućeg vremena koji se koristi, npr. "Ja mislim da bodo skoro otišli" (Ja mislim da će uskoro otići). Česti su i povratni glagoli, poput "sedni si" i "zemi si" (Lukežić, 2012).

Leksik govora Gola Stari sadrži riječi koje su se sačuvala unatoč promjenama u okolnim mjestima, poput čez (kroz) i fkaniti (prevariti). Ova očuvana leksika svjedoči o kontinuitetu i otpornosti dijalekta na vanjske utjecaje. Govoru su prisutne i mnoge riječi njemačkog i

mađarskog porijekla, što ukazuje na povijesne kulturne i jezične kontakte. Primjeri uključuju: fleten (brz), štenge (stepenice), špajza (smočnica), švicati se (znojiti se), betežen (bolestan), fela (vrsta) i mela (brašno). Ove posuđenice obogaćuju dijalekt i reflektiraju povijesne interakcije s drugim narodima.

3. OPĆINA GOLA

Posjedi preko rijeke Drave, koji su bili sastavni dio župe Drnje, počeli su se naseljavati krajem 18. i početkom 19. stoljeća. U matičnim knjigama župe Drnje iz 1802. godine spominje se novo naselje pod nazivom Novo Selo. Od 1808. godine javlja se ime Ždala, koja je vjerojatno postojala i ranije. Godine 1809. prvi se put pojavljuje naziv Drnje preko Drave (trans Drava) u knjizi krštenih, dok se u matičnoj knjizi vjenčanih prvi put spominje 1813. godine. Godine 1812. pojavljuje se selo Gotalovo, 1819. Trčkovec, a 1822. godine selo Gola. Općina Gola nalazi se u sjeverozapadnom dijelu Hrvatske, u Prekodravlju, na granici s Mađarskom (Program ukupnog razvoja Općine Gola za razdoblje 2017-2020., 2018;21).

Ime mjesta dolazi iz mađarskog jezika i znači roda, što je prikladno s obzirom na veliki broj roda koje se gnijezde u tom području. Općina je dio Koprivničko-križevačke županije. Prema popisu stanovništva iz 2001. godine, općina Gola imala je 2.760 stanovnika, raspoređenih u pet naselja: Gola (995), Gotalovo (404), Novačka (396), Otočka (247) i Ždala (718) (Program ukupnog razvoja Općine Gola za razdoblje 2017-2020., 2018;22). Stanovnici se uglavnom bave poljoprivredom, pri čemu je ratarstvo i stočarstvo dominantno, dok se manji broj bavi uzgojem povrća. Najznačajniji prirodni resurs općine Gola je poljoprivreda, koja je temelj ekonomije ovog područja.

Slika 1. Geografski položaj mjesta Gole

Izvor; <https://gola.hr/wp-content/uploads/2022/02/Izvjescje-o-stanju-u-prostoru-Opcine-Gola-2017.-2020.pdf> (1.6.2024.)

Reljef općine Gola je nizinski, prirodno omeđen rijekom Dravom i granicom s Mađarskom. Nalazi se u prijelaznom području između umjereno semihumidne i semiaridne panonske klimatske zone, što pogoduje razvoju poljoprivrede. Ova specifična geografska i klimatska obilježja čine Golu važnim poljoprivrednim središtem u regiji. Razvoj naselja preko rijeke Drave u okviru župe Drnje, kao i ekonomske aktivnosti u općini Gola, odražavaju bogatu povijest i važnost ovog područja u regionalnom kontekstu. Poljoprivreda ostaje ključni faktor gospodarskog života, a prirodni resursi i povijesna baština čine ovaj kraj značajnim dijelom Koprivničko-križevačke županije.

2.1. Geografski položaj i demografske odrednice Gole

Gola je selo smješteno u blizini Koprivnice, u regiji poznatoj kao Prekodravlje, na lijevoj obali rijeke Drave, uz granicu s Mađarskom. Selo leži na nadmorskoj visini od 119 metara i ima granični prijelaz koji omogućava carinsku kontrolu između Hrvatske i Mađarske. Gola je udaljena samo šest kilometara od mađarskog sela Brežnice, što svjedoči o njenoj bliskoj povezanosti s mađarskom granicom. Gola se prvi put spominje kao selo 1822. godine. Prema popisu stanovništva iz 2001. godine, imala je 995 stanovnika, dok je cijela općina brojala 2.760 stanovnika (Program ukupnog razvoja Općine Gola za razdoblje 2017-2020., 2018;10).

Desetljeće kasnije, popis iz 2011. godine pokazuje da općina Gola ima 2.431 stanovnika. Općinu Gola čine naselja Novačka, Gola, Gotalovo, Otočka i Ždala, dok Repaš pripada susjednoj općini Molve. Stanovnici Gole uglavnom se bave poljoprivredom, koja je osnovna gospodarska djelatnost ovog područja. Reljef općine je nizinski, a zemlja je plodna i pogodna za poljoprivredne aktivnosti. Gola ima bogate prirodne resurse, uključujući hrastove šume Repaša, područja uz rijeku Dravu te prirodne rezervate Ješkovo i Čambina. Ova područja su poznata po svojoj očuvanoj prirodi i obradivim poljima bez industrijskog zagađenja.

Područje Prekodravlja, gdje se nalazi Gola, odlikuje se bogatstvom prirodne ljepote i biološke raznolikosti. Hrastove šume Repaša pružaju stanište mnogim biljnim i životinjskim vrstama, dok rijeka Drava, s njenim prirodnim rezervatima, predstavlja značajan ekološki sustav. Ješkovo i Čambina su rezervati prirode koji dodatno doprinose biološkoj raznolikosti regije.

Ova područja su ključna za očuvanje prirodne ravnoteže i pružaju mogućnosti za ekoturizam. Prekodravlje, sa svojim bogatstvom visoke i niske divljači, predstavlja raj za lovce.

Lovačko društvo "Zec" nudi nezaboravna iskustva posjeta lovištima, omogućujući ljubiteljima lova da dožive sve čari ovog područja (Program ukupnog razvoja Općine Gola za razdoblje 2017-2020., 2018;10). No, nije samo lov glavna atrakcija Prekodravlja. Rijeka Drava, sa svojim mnogobrojnim rukavcima, privlači brojne ribolovce koji, osim u lovu na ribe, uživaju i u prekrasnom dravskom krajoliku. Općina Gola, smještena u srcu ovog bogatog područja, ističe se i svojim prostranim šumama koje su oduvijek imale veliku gospodarsku vrijednost.

Tradicija šumarstva u ovom dijelu Hrvatske je duga i uspješna, a organizirano gospodarenje šumama započelo je još 1874. godine osnivanjem Đurđevačke imovne općine. Kroz proteklih 120 godina, unatoč brojnim transformacijama i reorganizacijama, šumari su neprestano brinuli o očuvanju šuma. Danas, šume Koprivničko-križevačke županije, zahvaljujući svojoj očuvanosti, kvaliteti drvne mase i ekološkom stanju, spadaju među najljepše u Hrvatskoj. Šumska područja Općine Gola relativno su stabilna u pogledu svoje veličine, a većina šuma je pod državnom upravom.

Najveći kompleks državnih šuma nalazi se u jugoistočnom dijelu općine, dok se uz lijevu obalu Drave, na sjeverozapadnom rubu općine, proteže pojas privatnih šuma. Ove šume, bilo da su državne ili privatne, imaju značajnu ulogu u očuvanju prirodne ravnoteže i pružanju ekonomskih koristi lokalnom stanovništvu. Prekodravlje, sa svojim bogatim lovištima, ribolovnim vodama i očuvanim šumama, predstavlja područje gdje se prirodne ljepote i tradicija gospodarenja resursima savršeno isprepliću. Lov, ribolov i šumarstvo nisu samo gospodarske aktivnosti već i dio kulturnog identiteta ovog kraja. Uživajući u prirodnim bogatstvima Prekodravlja, posjetitelji mogu osjetiti duboku povezanost s prirodom i cijeniti trud generacija koje su brinule o očuvanju ovog jedinstvenog područja.

2.2. Povijest Gole

Gotalovo je zabilježeno 1812. godine, Trčkovec se spominje od 1819., a selo Gola od 1822. godine. Međutim, iako je selo Gola sigurno postojalo i prije, nije bilo upisano u matične knjige župe Drnje do 1822. godine jer je ranije formalno pripadalo župi Đekenješ, što je izazvalo protivljenje među stanovnicima Gole. Ovaj nesporazum je riješen tek kasnije. Komisijski protokol od 13. studenoga 1821. godine spominje selo Gola kao dio satnije Peteranec Đurđevačke pukovnije (Maresić, 2009). Tom prilikom raspravljalo se o osnivanju vlastite župe u Goli. Svi odrasli stanovnici i vlasnici kuća u Goli jednoglasno su izrazili želju za vlastitim župnikom i za privremenom izgradnjom kapele koja bi služila za održavanje vjerskih obreda. Ovaj događaj označio je važan korak ka samostalnosti sela Gola u crkvenom pogledu. Ovi zapisi pokazuju postupni razvoj naselja s druge strane Drave te njihovu težnju za vjerskom i administrativnom autonomijom, što je bilo ključno za njihov identitet i zajedništvo. Stanovnici sela Gola su bili uvjereni da će osnivanje vlastite župe biti ključan korak za unapređenje morala i duhovnog života njihove zajednice.

Naime, Gola je bila udaljena tri sata od sjedišta župe Drnje, a stanovnici su se suočavali s teškim pristupom zbog dravskih jaraka koji su često poplavljivali, čineći župnu crkvu gotovo nedostupnom. Osim toga, Gola je tada pripadala župi Đekenješ, gdje su vjerski obredi i pouke bili na mađarskom jeziku, koji većina stanovnika Gole, pretežno Hrvata, nije razumjela. Selo Gola tada je imalo 52 kuće i očekivalo se njegovo brzo širenje zbog preseljenja stanovnika s područja Drnja, koje je često poplavljivala Drava (Večenaj, 1994).

Iz tih razloga, planirano je preseljenje dijela stanovnika iz Drnja u Golu. Također, u protokolu se predložilo da se selo Ždala, udaljeno jedan sat hoda od Gole, izdvoji iz župe Brežnica i uključi u novu župu Gola. Ovi prijedlozi pokrenuli su dopisivanje između Generalne komande i Biskupskog ureda u Zagrebu oko pripadnosti sela Gola. Krajem 1822. godine, župnik iz Đekenješa predložio je da Gola ostane u Vesprimskoj biskupiji, no stanovnici su težili osnivanju vlastite župe kako bi imali vjerske obrede na svom jeziku i bliže svom naselju. Plansko naseljavanje područja Prekodravlja započelo je 1822. godine (Maresić, 2011).

Prema zapisima župe Gola, te godine su stanovnici iz Posomoka, dijela Drnja, započeli s iseljavanjem zbog poteškoća uzrokovanih nabujalom rijekom Dravom, koja im je otežavala pristup crkvi i posjedima na tom području. Polje Gola postalo je novo naselje za drnjanske

stanovnike, a pridružilo im se i 12 obitelji iz Mađarske, koje su dobile dopuštenje svojih gospodara, te tri obitelji iz Hudovljana, iz župe Mosti.

S vremenom se broj stanovnika i kuća u Goli povećavao, a naselje je dobilo ime po dijelu zemlje koji se zvao Gola. Godine 1824., pod vodstvom drnjanskog župnika Ivana Sabolovića, ti su se još uvijek siromašni stanovnici potaknuti vjerom i vlastitom inicijativom udružili kako bi dovršili skromnu drvenu kapelu. Izgradnja kapele, započeta 1823. godine, bila je posvećena Svetim Tri Kralja i ostala je filijala župe Drnje sve do 1827. godine. U srpnju 1825., biskup Maksimilijan Vrhovac posjetio je Golu prilikom dijeljenja sakramenta Svete Potvrde (Općina Gola, 2024). Tijekom svog posjeta, potaknuo je nove stanovnike da slijede kreposti i vjeru svojih predaka. Biskup Vrhovac je mnogima podijelio sakrament Potvrde, ojačavši tako duhovni život zajednice koja se tek počela razvijati u novom naselju. Godine 1815., selo Ždala pripadalo je župi Brežnica (Berzence) u Vesprimskoj biskupiji. Kanonska vizitacija zabilježena 11. rujna 1815. opisuje Ždalu kao naselje unutar vojnog područja, udaljeno otprilike sat i pol hoda od župne crkve (Maresić, 2009). Pristup je bio otežan zbog močvara, poplavljenih područja i dubokog blata. Biskupski ured je predložio Namjesničkom vijeću da se osnuje samostalna crkvena općina u Ždali, ali do tada nisu poduzeti nikakvi koraci za izgradnju crkvenih zgrada niti za osiguranje materijalnih sredstava za njezin opstanak.

U to vrijeme, Ždala je imala samo drveni zvonik s blagoslovljenim zvonom teškim 92 funte. Zvonar je bio Ivan Mihaldinec, star 46 godina, dok je babica bila Josipa Makkosa, stara 53 godine. Đurđevačka pukovnija dodijelila je Ždali novo groblje izvan sela, koje je trebalo ograditi i blagosloviti. Stanovništvo Ždale bilo je potpuno katoličko i brojalo je 512 ljudi, od kojih su 353 bili odrasli vjernici, a 159 djeca. U selu je bilo 108 bračnih parova. Martin Bogadi, 22-godišnji učitelj iz Drnja, podučavao je 30 djece u Ždali, a za svoj rad bio je plaćen od strane vojske. Đurđevačka pukovnija također je plaćala župnika 25 forinti. Stanovnici koji su živjeli u Pepelani, gdje se proizvodio pepeo za luženje, plaćali su godišnje 2 forinte i dvostruku štolu (Večenaj, 1994.).

Međutim, s prestankom tog posla, stanovnici Pepelane su napustili područje. U Peterancu, 10. travnja 1823., sastavljen je službeni dokument koji raspravlja o odvajanju sela Gola iz đekenješke župe (Općina Gola, 2024). Dokument ističe prednosti takvog koraka, ali prigovori stižu iz Vesprimskog biskupskog ureda. Navodi se da bi đekenješka župa dobila novi, prostraniji dom, s dovoljno mjesta čak i za kapelana. Prema njihovim navodima, kapelan bi bio prisiljen preseliti se u Golu, jer bi župa u tom slučaju ostala bez odgovarajućeg stana.

Nadalje, ističe se da je crkva u đekenješkoj župi mala, trošna i sklona rušenju, što bi zahtijevalo dodatna financijska sredstva od strane stanovnika Gole za izgradnju nove crkve. Također, ističe se da kapelan, iako vješt u hrvatskom jeziku, nije mogao poučavati zbog jezične barijere s đekenješkim župnikom. Konačno, zaključuje se da uspostava župe u selu Gola nije moguća u bliskoj budućnosti prema mišljenju Vesprimskog biskupskog ureda. Ovi argumenti poznati su lokalnom stanovništvu, što je preneseno i kućnim glavarima sela Gole, koji su svjesni da će i dalje morati pridonositi crkvi i župskom uredu u Đekenješu.

U živahnoj raspravi o pripajanju sela Gola đekenješkoj župi, donesena je odluka s bitnim zahtjevom: ako mještani žele zadržati svoju župu u mjestu, moraju se obvezati do kraja srpnja iste godine izgraditi kuću za boravak svećenika. Ističe se da su potrebni novi vjerski objekti i funkcionalni prostori za potrebe župnog ureda, a mještani su žurno tražili dolazak svećenika koji bi bio višejezičan i spreman prihvatiti skromne uvjete stanovanja, s obzirom na nedostatak resursa za održavanje vlastitog doma.

Jedan od mještana istaknuo je zahvalnost prema dosadašnjim župnicima, posebno onima iz Drnja, naglašavajući da su uvijek ostavili nešto za zajednicu, čak i produžavajući svoj boravak, a istovremeno objasnio da đekenješki župnik ne sprječava dolazak vlastitog svećenika, osim ako Zagrebački biskupski ured ne prigovori i ne osigura svoju nadležnost. Unatoč željama i argumentima mještana, Vesprimski biskupski ured istaknuo je svoje stajalište protiv pripajanja golske zajednice đekenješkoj župi, ističući svoje razloge i ograničenja koja nameću ovu odluku.

Mišljenje Đurđevačke pukovnije datirano 23. svibnja 1823. godine otkriva želju doseljenika u selu Gola da izgrade prikladnu kapelu, za što su potrebna 106 forinti u gotovini, dok bi ostatak novca bio prikupljen kroz doprinose mještana Gole (Općina Gola, 2024). Nakon izgradnje crkve, planirano je iznajmiti stan za dušobrižnika, ne u Đekenješu, već u Goli. U dokumentu iz Bjelovara datiranom 20. lipnja 1823., vojno zapovjedništvo izražava mišljenje da bi mjesto Ždala, koje pripada mađarskoj župi Brežnica, trebalo pripasti župi Gola, s obzirom na sličnu udaljenost između Ždale i Brežnice te Gole.

Također, izražena je potreba za dodatnim kapelanima za Golu, iako to možda ne odgovara jednom od drnjanskih kapelana. Stanovnici Drnja i stanovnici s riječnih otoka djelomično su se već preselili u Golu, što ih čini budućim župljanima Gole, te bi stoga župnik trebao biti višejezičan, razumijući i mađarski i hrvatski jezik. Ova dokumentacija svjedoči o složenim

političkim, vjerskim i jezičnim dinamikama koje su oblikovale raspravu o organizaciji župnih struktura i pravima u Goli u prvim decenijama 19. stoljeća.

Za duhovno blagostanje zajednice u Goli, mještani su osigurali kvartir i izgradili kapelu vlastitim sredstvima, unatoč gotovo praznoj crkvenoj blagajni. Međutim, 1. kolovoza 1823. godine, Zagrebački biskupski ured donio je odluku da se Gola ne smije pripojiti Đekenješu, zbog nemogućnosti odvajanja posjeda Gola iz Zagrebačke biskupije, kao ni ostavljanja posjeda Ždala kod Đekenješa (Večenaj, Lončarić, 1997). Stoga se ta podjela ne bi trebala provoditi. Što se tiče mogućnosti izgradnje odgovarajuće kapele, smatra se da u zajednici postoji dovoljno sposobnih ljudi za to, a već prije osnutka župe postoji prikladan stan, konak i dovoljno zemlje za vrt, uz osiguranu dobit od kamata. Nadalje, župnik iz Drnja ima dovoljno vjernika pod svojom brizgom da bi prema propisu trebao imati dva kapelana za pomoć. Stoga je odlučeno da će selo Gola i dalje ostati pod upravom župnika iz Drnja, dok će mještani Gole pričekati na svećenika, a župnik iz Drnja će poslati kapelana za bogoslužje u Golu čim se kapela izgradi. Ova odluka odražava složene administrativne, financijske i pastoralne izazove s kojima se suočavala Katolička crkva u to doba. Godine 1827., nakon mnogobrojnih zahtjeva mještana Gole zbog teškoća u upravljanju iz Drnja, kao i radi duhovnog blagostanja, filijala Gola odvojena je od župe Drnje, stvarajući tako župu Golu pod patronatom Sv. Triju Kraljeva (Maresić, 2011).

U sastav nove župe Gola uključene su filijala Ždala iz Berzenca, kojom su ranije upravljali župnici iz Berzenca u Vesprimskoj biskupiji. Unatoč dugoj tradiciji sela Ždala, tek je sada službeno bilježen njen početak. Za upravitelja nove župe imenovan je Stjepan Ambreuš, kapelan iz Drnja, koji je već četiri posljednja mjeseca 1827. godine obnašao tu dužnost, a u siječnju 1828. godine postao je prvi službeni župnik. Godine 1829., župnik je dobio dva jutra zemlje kao podršku (Općina Gola, 2024).

Također, selo Gotalovo je 1830. godine prešlo iz župe Drnje u sastav župe Gola. Ovaj proces reflektira dinamiku organizacijskih promjena unutar Katoličke crkve, naglašavajući važnost lokalnih potreba i duhovnih zahtjeva zajednice u oblikovanju crkvenih struktura. Godine 1827., u Ždali je izgrađeno novo groblje, dok je slično groblje osnovano u Goli 1834. godine, s prekrasnim pozlaćenim križem u središtu. Župni dvor (kurija) izgrađen je iste godine kada je osnovana župa, a renoviran je 1833. godine (Večenaj, 1994).

Gradnja zidane župne crkve započela je 1839. godine, a 10. svibnja 1840. godine blagoslovljen je kamen temeljac. U kanonskoj vizitaciji iz srpnja 1840. godine opisano je da

je nova crkva u Goli izgrađena od čvrstog materijala, dimenzija 17 hvati duljine, 7 hvati i dva koraka širine. Do tada, župna crkva služila je u drvenoj kapeli dimenzija 8 hvati duljine i 4 hvati širine, koju je izgradio vjerni narod župe. Godine 1842., dodan je toranj crkvi, a zidovi su ožbukani iznutra i izvana (Općina Gola, 2024).

Crkva je osvježena bojom, a obnovljene orgulje iz stare kapele prenesene su u novu crkvu. Istog dana, 25. rujna, Franjo Milinković, podarhiđakon i župnik đurđevački, blagoslovio je novu crkvu u prisustvu mnoštva vjernika i susjednih svećenika. Velečasni Stjepan Ambreuš otišao je 1843. godine kako bi postao župnik u Virju, a na njegovo mjesto došao je Tomo Ciglarić, koji je služio kao župnik u Goli sve do 1862. godine (Općina Gola, 2024). Ovi događaji ilustriraju kontinuirani razvoj crkvene infrastrukture i duhovnog života u Goli tijekom prve polovice 19. stoljeća. Godine 1847. izgrađena je nova župna kurija od kamena, dok je 1850. postavljen kameni kip Isusa Krista i slika Blažene Djevice Marije kod kuće Maronić. Godine 1851. župljani Gole kupili su svijećnjake za glavni oltar i popločali kamenom župnu crkvu Sv. Tri Kralja. Teritorij Gole bio je pod vojnom krajina nakon oslobađanja od Osmanlija 1690. godine, pri čemu su Hrvati koji su se naselili tamo plaćali godišnji porez od 250 forinti administratoru fiskalne uprave Nagy Gyoergyu. Nakon njegove smrti, Hrvati su uživali oslobođenje od plaćanja (Večenaj, Lončarić, 1997).

Hrvati su se naselili u Prekodravlju nakon što su Turci protjerani iz Brežnice 1664. godine pod vodstvom Nikole Zrinskog. Međutim, nakon obnove županije Šomođ 1693. godine, započete su mjere istjerivanja Hrvata iz ovog područja. Ipak, Hrvati su odlučno zahtijevali ostanak u Vojnoj krajini, što je konačno pozitivno riješeno 1753. godine od strane Marije Terezije, te je Prekodravlje ostalo dio Vojne krajine do 1871. godine (Maresić, 2009). U srednjem vijeku, županija Šomođ bila je u vlasništvu obitelji poput Szecsenyi, Zrinski, Zichy, Salaji i Zakanyi.

Na teritoriju današnje općine Gola nalazila su se brojna srednjovjekovna naselja poput Egyhaza (Cirkvišće), Gesztye (Gešće), Into (Hintov), Kocsila, Lankoc, Otok (Gornji i Donji), Popovo Jezero, Repaš, Sesevete, Sv. Elizabeta, Malo Szaniszlo, Telek, Tot-falu i Vučje Selo. Ovaj povijesni pregled oslikava bogatu povijest i raznolikost teritorija Gole kroz vjekove.

2.2.1. Povijest župe

Općina Gola obuhvaća područje dviju župa: Župe Gola i Župe Ždala. Prije 1823. godine, Gola je pripadala Vesprimskoj biskupiji i bila je dio župe Gyékényes. Međutim, nakon mnogih pregovora između Vesprimskog i Zagrebačkog biskupa, te nakon brojnih zahtjeva lokalnih mještana, Gola je uspjela izdvojiti iz župe Gyékényes i pridružiti se župi Drnje kao filijala. Unatoč siromaštvu, mještani su pod vodstvom drnjanskog župnika Ivana Sabolovića uspjeli izgraditi skromnu drvenu kapelu pod imenom "Sv. Tri Kralja" kako bi imali mjesto za bogoslužje.

Slično tome, selo Ždala nije imalo vlastitu župu nego je bilo dio župe Brežnica u Vesprimskoj biskupiji, pri čemu je postojao samo drveni zvonik sa zvoncem. Godine 1827., filijala Gola je odvojena od župe Drnje te je osnovana nova župa u Goli pod zaštitom "Sv. Triju Kraljeva" (Općina Gola, 2024). U novostvorenu župu uključena je i filijala Ždala iz župe Gyékényes, a za prvog župnika imenovan je Stjepan Ambreuš, dotadašnji kapelan drnjanski. 1830. godine, selo Gotalovo je priključeno župi iz Drnja. Također, iste godine je u Ždali izgrađeno novo groblje, a slično je osnovano i u Goli s prekrasnim pozlaćenim križem u središtu.

Ovi povijesni događaji ilustriraju proces formiranja i razvoja župnih struktura te duhovnog života u Goli i Ždali tijekom 19. stoljeća. Gradnja zidane župne crkve započela je 1839. godine, a 10. svibnja 1840. postavljen je blagoslovljen kamen temeljac (Večenaj, 1994). U 1842. godini izgrađen je toranj crkve, te je crkva ožbukana iznutra i izvana, dok su obnovljene orgulje prenesene iz stare kapele.

Slika 2. Unutrašnjost župe Gola

Izvor; <https://podravske-sirine.com.hr/arhiva/6865> (1.6.2024.)

Naredni župnici, među kojima se ističe Pavao Kušter (1862.-1890.), osigurali su sve potrebne potrepštine za crkvu, a Kušter je potaknuo stanovnike Ždala da 1884. godine izgrade prekrasnu crkvu. Godine 1895., selo Ždala se odcijepilo od župe Gola, formirajući župu "Presvetog Trojstva" u Ždali. Kasnije je u Gotalovu također izgrađena crkva "Sv. Ivana Krstitelja". Unatoč raznim prirodnim nepogodama poput izlivanja Drave 1851. godine ili epidemije kolere u Gotalovu 1855. godine, koja je odnijela mnoge živote, crkve su s vjernicima opstale do danas (Općina Gola, 2024). Naprotiv, njihova je obnova i modernizacija tijekom godina rezultirala stvaranjem prekrasnih suvremenih sakralnih objekata dostojnih Božje službe. Ova povijest ilustrira izdržljivost i predanost vjernika, kao i važnost crkvenih institucija u lokalnoj zajednici kroz vrijeme.

2.2.2. Povijest školstva

Prema nekim izvorima, pučka škola u Goli utemeljena je 8. listopada 1830. godine, iako je već po osnutku mjesta 1822. godine u općinskoj kući isluženi podčasnik Vojne krajine poučavao pisanju, čitanju i računanju onih koji su htjeli. Od postanka škole do 1858. godine, nastava se održavala u dva razreda na hrvatskom jeziku. Godine 1858., nova školska zgrada od cigle podignuta je. U jednom dijelu zgrade je bila njemačka trirazredna škola, a u drugom hrvatska škola s dva razreda. U školskoj godini 1876./77., četvrti razred i opetovnica otvoreni su, a peti razred je uveden 1905./1906. godine (Maresić, 2011).

U međuratnom razdoblju, škola je uglavnom bila četverogodišnja s organiziranim petim razredom za nadarenu djecu, a radila su i tri tečaja opetovnice. Opetovnice su pohađali učenici niže pučke škole nakon završenog četvrtog razreda, bile su obavezne i trajale su dvije godine. Nastava se održavala dva puta zajedno, a trebala je spriječiti zaboravljanje stečenog znanja u četiri godine školovanja u nižoj pučkoj školi. Razglednica iz Gole, datirana od početka 20. stoljeća, pučka škola je izgrađena 1897. godine. Prvi poznati podatak o broju učenika je iz školske godine 1875./1876., kada je trirazrednu školu pohađalo 62 dječaka i 53 djevojčice, dok je opetovnicu pohađalo 25 učenika (Maresić, 2009).

Broj djece je kontinuirano rastao, te je 1890. godine u školi bilo 243 učenika, a 1902. godine njih 316 (u opetovnici 64), te 1910. godine 386 učenika i 88 polaznika opetovnice (Općina

Gola, 2024). U međuratnom razdoblju, taj broj se počeo smanjivati, a taj trend se, nažalost, nastavlja i danas. Zbog konstantnog rasta broja učenika, općinska zgrada u kojoj se održavala nastava postala je premala, te je 1895. godine započela gradnja nove školske zgrade na sjeverozapadnom četvrtom trgu (današnja „Stara škola“).

Nova školska zgrada svečano je otvorena 1897. godine, imala je četiri učionice i veliki hodnik, no ubrzo je i ona postala premala, pa je do gradnje nove školske zgrade općina često uzimala u zakup prostorija u privatnim kućama ili općinskim prostorijama. Prvih godina poučavanje je obavljao jedan učitelj koji je osim održavanja nastave upravljao školom i obavljao orguljašku službu u crkvi. Plaća učitelja bila je vrlo skromna - 1830. godine iznosila je 30 forinti, a postupnim povećanjem 1875. godine iznosila je 400 forinti (Večenaj, Lončarić,1997). Uz to, učiteljima je bilo odobreno pravo na ogrjev, skromni učiteljski stan i korištenje pola jutara zemlje. Škola se suočavala s problemom nedostatka učitelja za veliki broj djece (ponekad je u jednom razredu bilo oko sedamdeset učenika), te je u međuratnom razdoblju nastavu uglavnom održavalo pet učitelja. Škola se posebno ponosila svojim školskim vrtom koji se spominje već 1875. godine. Školski vrt bio je velik i prostran, a iz školske spomenice iz 1896. godine saznajemo da je u školskom vrtu bilo 150 komada jabuka, krušaka, marelica, 1200 komada oraha, 300 komada trešanja, sveukupno preko 2000 voćaka (Općina Gola, 2024). Osim toga, spominju se i po nekoliko tisuća cijepova, divljaka i dudovih stabala.

U školskom vrtu uzgajale su se sve vrste povrća koje su se u mjestu koristile, a učenici su obavljali lakše poslove u vrtu i na taj način učili o uzgoju i cijepljenju voćaka. Ivan Večenaj zapisao je podatak da je u vrijeme Vojne krajine postojala naredba koja je mladiće za ženidbu obvezivala da prilikom stupanja u brak moraju imati potvrdu kojom će dokazati da su u svom voćnjaku zasadili i cijepili svojom rukom najmanje šest voćaka. Fotografija učenika i njihovih učitelja iz 1945. godine, slijedi u nastavku.

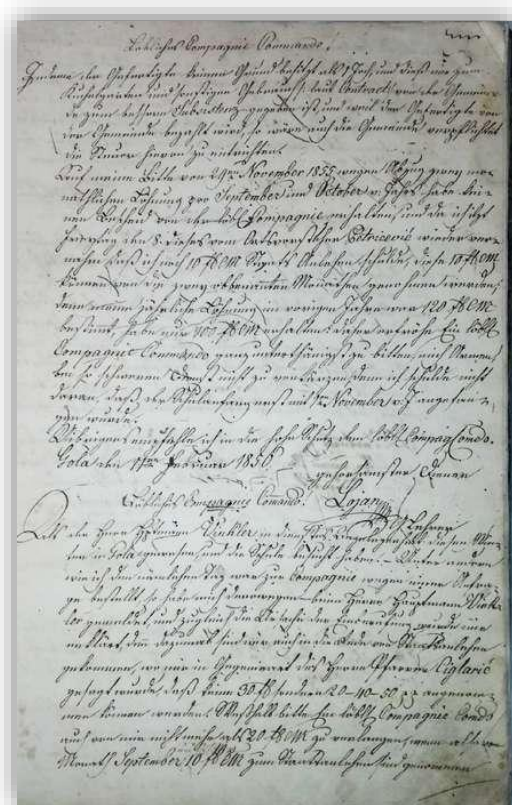

Slika 3. Fotografija generacije iz 1945. godine škola Gola

Izvor; https://issuu.com/petar.zugec/docs/golski_vrutak_20_21/s/12348378 (1.6.2024)

Školske spomenice su nezaobilazni izvor povijesnih podataka o nastanku i radu škole, ali i o povijesti mjesta u kojem se škola nalazi. Generacije prosvjetnih radnika su pisale ove spomenice, ostavljajući iza sebe vrijednu povijesnu građu koja daje uvid u različite aspekte života i obrazovanja u prošlim vremenima. U ovim spomenicama redovito su vođene evidencije o broju upisane djece, informacije o učiteljima, stanju i inventaru školske zgrade. Također, spomenice su sadržavale odluke školskog odbora te su evidentirani važniji društveno-politički događaji u zemlji koji su utjecali na obrazovni sustav.

Kroz školske spomenice, možemo pratiti kako se razvijala obrazovna infrastruktura, kakvi su bili uvjeti u kojima su učitelji radili, te kako je škola bila integrirana u lokalnu zajednicu. Osim toga, spomenice nam pružaju uvid u promjene u obrazovnom sustavu, kao i u društvene i političke promjene koje su se odražavale na školstvo. Ove spomenice su dragocjeni izvori za istraživače koji proučavaju povijest obrazovanja, lokalnu povijest i društvene promjene. One nam omogućuju da bolje razumijemo prošlost i da cijenimo trud i rad generacija koje su stvarale temelje za obrazovanje današnjih generacija. U nastavku je spomenica škole mjesta Gola.

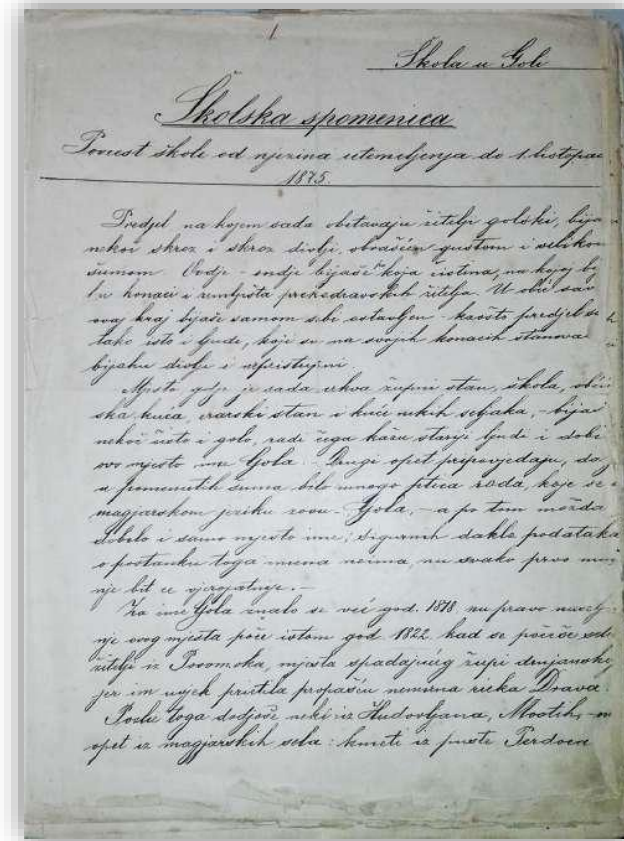
Slika 4. Školska spomenica mjesta Gola

Izvor; https://issuu.com/petar.zugec/docs/golski_vrutak_20_21/s/12348378 (1.6.2024)

U školskoj spomenici do 1922. godine (Slika 4) vode se zapisi o zdravstvenom stanju djece i epidemijama koje su ih pogodile. Spominju se epidemije difterije (1893. g.), varičele, zarazne bolesti drobac (1911. g.) te epidemije španjolske groznice (1918. g.) (Večenaj, 1994). Zbog navedenih bolesti, škola je bila privremeno zatvorena, a često su djeca od tih bolesti i umirala. Crkva je usko povezana sa školskim sustavom, odgojno i obrazovno djeluje putem vjeronauka, obaveznih crkvenih i državnih svetkovina te školskog odbora u kojem je župni svećenik imao i nadzornu ulogu. Školska godina je obavezno započinjala i završavala misom za učenike.

Iz školskog imenika mogu se iščitati predmeti iz nastavnog plana - krajem 19. stoljeća obavezni predmeti bili su: vjeronauk, čitanje i slovnica, zemljopis, povijest, prirodopis, zika, računstvo, geometrijsko oblikoslovje, krasopis, risanje, gospodarstvo, ručno djelo i kućanstvo, svjetovno i crkveno pjevanje, gimnastika. Velika se pozornost u obrazovanju djevojčica posvećivala ručnom radu, a djeca su se podučavala u voćarstvu, pčelarstvu i svilarstvu.

Školska knjižnica posjedovala je mnogo knjiga, a krajem 19. stoljeća bila je član „Društva Sv. Jeronima“ i „Matice Hrvatske“, pretplaćena je na časopise „Napredak“, „Gimnastika“, „Bršljan“, „Smilje“, „Glasnik presvetog srca Isusova“ i „Glasnik sv. Josipa“. Najstariji zapis iz školske spomenice datira iz 1856. godine (Općina Gola, 2024).

Slika 5. Školska spomenica do 1922. godine mjesta Gola

Izvor; https://issuu.com/petar.zugec/docs/golski_vrutak_20_21/s/12348378 (1.6.2024)

Školska spomenica iz 1875. godine, pisana njemačkim jezikom, danas se čuva u Arhivskom sabirnom centru Koprivnica (Državni arhiv Varaždin). Ova spomenica predstavlja neprocjenjiv izvor informacija za proučavanje povijesti školstva u Goli, ali i za dublje razumijevanje povijesti samog mjesta. No, zaista je šteta što od 1922. do 1979. godine ne postoji sačuvana Školska spomenica (Maresić, 2011). Dokumenti poput ovih su od trajne vrijednosti i obvezno se vode u svakoj školi, pa je gubitak ovog perioda veliki udarac za povijesno istraživanje. Izgubljene su neprocjenjive informacije o događajima iz života i rada škole tijekom tog razdoblja, kao i o društvenim prilikama u kojima je škola djelovala. Važan

trenutak za kulturni i prosvjetni život Prekodravlja bio je događaj iz 1979. godine. Svečano je otvorena nova školska zgrada koja je zamijenila staru i neadekvatnu zgradu koja više nije zadovoljavala minimalne uvjete za izvođenje nastave. Taj trenutak označio je prekretnicu u obrazovanju u Goli.

Interesantno je napomenuti da je škola Gola integrirana u OŠ Drnje 1981. godine, ali se ponovno osamostaljuje 1998. godine. Godine 2011. izgrađena je nova školska sportska dvorana, što dodatno doprinosi kvaliteti obrazovanja i sportskih aktivnosti u mjestu. Treba pomenuti i da je najstarija škola u Prekodravlju uspostavljena u Ždali 1814. godine, dok je škola u Gotalovu osnovana 1838. godine (Općina Gola, 2024). Ovi podaci dodatno osvjetljavaju povijest obrazovanja u regiji i kontekstualiziraju važnost škole Gola u širem okviru lokalne povijesti.

Iako su izgubljene neke ključne informacije, ove činjenice svjedoče o kontinuitetu obrazovanja i važnosti škole kao institucije koja oblikuje društvo i zajednicu. 190 godina školstva u Goli predstavlja nevjerojatan put obrazovne evolucije koji je ostavio dubok trag u povijesti ovog područja. Kroz gotovo dva stoljeća kontinuiranog obrazovanja, velik broj predanih djelatnika ostavio je neizbrisiv pečat na lokalnoj zajednici Prekodravlja. Njihov neumorni rad i neizmjerni doprinos kulturnom i društvenom napretku potrebno je detaljnije istražiti i valorizirati u posebnoj monografiji posvećenoj upravo njima.

Novačka, Otočka, Gotalovo i Ždala, kao područne škole, dobile su nove školske zgrade 1953., 1956., 1961. i 1983. godine, respektivno, što svjedoči o kontinuiranom ulaganju u obrazovanje i infrastrukturu školstva na ovom području. Međutim, opisati svih 190 godina školstva u Goli zaista je izazovno u ovome radu. Potrebno je istaknuti bogatstvo povijesti, tradicije i doprinosa učitelja, profesora i svih djelatnika škola koji su nesebično posvećivali svoje znanje i vrijeme obrazovanju generacija u Goli. Njihovo naslijeđe, iako nekad zabilježeno samo u sjećanjima i srcima bivših učenika, zaslužuje trajno mjesto u povijesti i kulturi ovog područja.

2.3. Društveni život

U malom mjestu Gola, poput mnogih drugih općina, mnoga društva i udruge djeluju kako bi podržala rad općine i upotpunila kulturni život. Među tim udrugama ističe se "Golska likovna udruga", koja okuplja izvorne slikare i kipare te zauzima zaslužno mjesto u kulturnom životu Gole. Neki od značajnijih članova su Ivan Večenaj Tišlarov, Martin Mehkek, Franjo Vujčec i Biserka Zlatar Milinković, čija djela izvorno hrvatsko slikarstvo čine važnim dijelom kulturne baštine mjesta. Galerijski prostor "Galerija Stara škola Gola", smješten u zgradi napuštene škole iz 1897. godine, koristi se za izlaganje njihovih radova (Večenaj, 1994).

Uz poticaj poznatog kipara Dragutina Ciglara Laoa, "Motacilla alba-Ješkovo" osnovana je na obali jezera Ješkovo. Ova građanska udruga ima za cilj okupiti likovne i literarne stvaratelje Podravine koji bi kroz svoja djela prenosili ljepotu podravskog krajolika. Poseban naglasak stavlja se na edukaciju djece, koja bi pod nadzorom kipara Ciglara učila osnove keramike i kiparstva, a njihovi uradci bili bi namijenjeni humanitarnim akcijama. Kroz svoj rad, ove dvije udruge nisu samo promicatelji umjetnosti, već i čuvari kulturnog i prirodnog naslijeđa malog mjesta Gola.

Njihov doprinos kulturnom životu ne može se podcijeniti, a njihova uloga u oblikovanju identiteta i zajedničkog duha mjesto je neizbrisiva. Među najistaknutijim udrugama su "Udruga Prekodravski zvon" Gola, "Hrvatsko srce" Ždala, te "Gotalovečko srce" Gotalovo. Njihovi članovi aktivno djeluju na očuvanju kulturne baštine kroz različite aktivnosti poput pjesme, plesa i igrokaza. Jedna od najstarijih udruga u ovom kraju je "Lovačka udruga Zec Gola-Gotalovo", koja datira još iz 1945. godine (Program ukupnog razvoja Općine Gola za razdoblje 2017-2020., 2018;36).

Njezina uloga u ekološkom očuvanju područja je iznimno značajna, s fokusom na brigu o divljači i očuvanju okoliša. Njihov lovački dom u Otočki postao je središte aktivnosti i okupljanja, a udruga igra ključnu ulogu u promicanju lovnog turizma u općini. Također, tri društva žena - "Društvo žena Gole", "Društvo žena Gotalovo" i "Društvo žena Ždala" - pružaju važan doprinos zajednici kroz različite kulturne i društvene aktivnosti. Udruge mladeži u Otočki, Ždala i Novačka također imaju važnu ulogu u poticanju aktivnog sudjelovanja mladih u lokalnoj zajednici. Na sportskom planu, tri nogometna kluba - "NK Fugaplast" iz Gole, "NK Gošk" iz Gotalova i "NK Prekodravac" iz Ždale - također su važan

dio života u općini. Ovi klubovi okupljaju lokalne igrače i natječu se na različitim razinama natjecanja, pridonoseći sportskoj kulturi i zajedničkom identitetu mjesta. Na području Općine Gola djeluje pet ribolovnih društava, od kojih se kao najznačajnije ističe ŠRK "Ješkovo" Gola, poznato po postizanju iznimnih ribičkih rezultata. Svake godine, ovo društvo organizira niz ribičkih natjecanja, a među njima se ističe Carp Cup Ješkovo, koji iz godine u godinu privlači sve veći broj sudionika i posjetitelja. Ostala ribolovna društva na području općine su ŠRK "Šaran" Gotalovo, ŠRK "Smuđ" Novačka, ŠRK "Otočka" Otočka i ŠRK "Graničar" Ždale. Iako možda manje poznata, ova društva imaju jednaku važnost u očuvanju ribljeg fonda i domaćih voda na kojima djeluju, kao i u brizi za okoliš.

Uz sportska društva koja organiziraju mnoga natjecanja, turnire i kupove, važnu ulogu u promicanju sportskih aktivnosti ima i "Turistička zajednica Općine Gola". Ova zajednica redovito organizira različite sportske događaje poput malonogometnih turnira i turnira u uličnoj košarci. Njihov cilj nije samo osvajanje medalja, već i okupljanje mladih i starih, promocija sporta i zdravog načina života te poticanje ugodnog druženja. U Prekodravlju, točnije u Općini Gola, postoji tradicija igranja dviju starih narodnih igara poznatih kao "kotačanje" i "bincanje", koje mještani redovito prakticiraju tijekom Uskrsa već dugi niz godina. Pripreme za ove igre započinju i prije samog događaja, a pravila su jednostavna (Program ukupnog razvoja Općine Gola za razdoblje 2017-2020., 2018;40).

U igri "kotačanje", formiraju se dvije ekipe, obično na cesti usred ulice. Jedna ekipa kotrlja mali kotač veličine paka za hokej, dok je cilj druge ekipe udariti ga kotačnicom i što jače vratiti natrag, bilo zemljom ili zrakom. Ako ne uspiju pogoditi, igrači te ekipe moraju kotrljati kotač. Slično je i kod igre "bincanje", gdje se također formiraju dvije ekipe. Cilj je sa palicom što jače pogoditi binca koji se nalazi na dasci postavljenoj na cigli, nazvanoj "bincalka". Druga ekipa mora uhvatiti binca u zraku, inače će oni biti na redu za pucanje. Ako binac ipak udari u zemlju, moraju ga što prije baciti suigraču na bincalku kako bi spriječili spašavanje palica igrača protivničke ekipe.

Ove igre potiču timski duh i međusobnu suradnju među mještanima. Sudjelovanje u njima nije samo zabavno iskustvo, već i način očuvanja tradicije i povezivanja s lokalnom zajednicom. Kroz ovakve aktivnosti, mještani Općine Gola njeguju svoje naslijeđe i osnažuju veze među generacijama. Poljoprivreda je temeljni ekonomski sektor Općine Gola, koja se nalazi u prekodravskoj mikroregiji unutar panonske regije. Ovaj kraj poznat je po intenzivnoj poljoprivrednoj proizvodnji, a poljoprivreda predstavlja glavni prirodni resurs ovog područja.

Čak 88% domaćinstava ostvaruje prihode iz poljoprivredne djelatnosti, dok samo 12% kućanstava nema vlastitu zemlju.

Osnovne kulture koje se uzgajaju na ovim područjima su pšenica, ječam, kukuruz i slične žitarice, čineći ratarstvo primarnom granom poljoprivrede. Pored toga, postoji i manji broj poljoprivrednika koji se bave uzgojem povrća. Važno je istaknuti da primarna proizvodnja u ratarstvu i stočarstvu često služi kao vlastita sirovina za daljnju preradu. Stočarstvo zauzima značajno mjesto u poljoprivrednoj strukturi Općine Gola, s čak 50% domaćinstava koja se bave ovom djelatnošću (Program ukupnog razvoja Općine Gola za razdoblje 2017-2020., 2018;16). Većina poljoprivrednih gospodarstava prakticira mješovitu proizvodnju, što znači da se bave uzgojem različitih vrsta stoke. Govedarstvo, proizvodnja mlijeka i mesa, te svinjogojstvo su najzastupljenije grane stočarstva u ovom kraju. Kroz stočarstvo, poljoprivrednici Općine Gola ostvaruju značajne prihode, te pridonose gospodarskom razvoju i održivosti lokalne zajednice. Njihova uloga u očuvanju tradicionalnih načina života i običaja, kao i u gospodarskom prosperitetu ovog područja, ne može se previdjeti.

3. TEMELJNE JEZIČNE OSOBINE GOVORA GOLE

Kajkavski dijalekt se izdvaja kao dragocjeni dio nacionalnog lingvističkog blaga. Unutar toga, Govor Gole predstavlja značajnu točku koja oslikava duboko ukorijenjenu tradiciju, lokalni identitet i kulturno naslijeđe. Razumijevanje temeljnih jezičnih obilježja ovog dijalekta, posebice kroz prizmu Govora Gole, ne samo da nam pomaže razumjeti lingvističku raznolikost Hrvatske, već i očuvati i promicati bogatstvo regionalnih govora. Prvo, valja razumjeti da Govor Gole pripada podravskom kajkavskom dijalektu, što ga čini dijelom šire obitelji kajkavskih govora. Ovi govori oblikovali su se kroz stoljeća unutar specifičnih geografskih, društvenih i kulturnih okvira, čuvajući svoju jedinstvenu osobnost unatoč promjenama koje su se događale u okruženju.

Jedna od temeljnih jezičnih osobina Govora Gole, kao i većine kajkavskih dijalekata, jest fonološka raznolikost. To se očituje kroz specifične glasovne promjene i naglase koji čine prepoznatljivu melodijsku strukturu ovog dijalekta. Primjerice, karakteristična upotreba duljine samoglasnika ili zamjena suglasnika, kao i intonacijske razlike, često čine Govor Gole izazovnim za one koji nisu iz tog specifičnog područja. Druga ključna značajka je leksikalna raznolikost. Govor Gole obiluje lokalnim izrazima, riječima i frazemima koji možda nemaju direktnu ekvivalentu u standardnom hrvatskom jeziku. Ova bogatstva leksikona ne samo da pružaju uvid u specifičnosti lokalne kulture i tradicije, već također održavaju vezu s prošlošću i prenose vrijednosti generacija.

Morfološke osobine su također bitne. U Govoru Gole mogu se primijetiti posebni oblici glagola, priloga i imenica koji odražavaju povijesni razvoj i procese jezične promjene. Ova morfološka složenost dodatno obogaćuje jezičnu kvalitetu i dubinu Govora Gole. Sintaktička struktura ovog dijalekta također ima svoje specifičnosti. Redoslijed riječi i konstrukcije rečenica mogu se razlikovati od standardnog hrvatskog jezika, što dodaje složenost razumijevanju Govora Gole, ali istovremeno čini njegovu strukturu intrigantnom i jedinstvenom. Govor Gole ne predstavlja samo skup jezičnih pravila i konvencija, već nosi sa sobom duboki pečat lokalnog identiteta, kulture i povijesti. Očuvanje i promicanje ovog govora nije samo pitanje lingvističke važnosti, već i pitanje očuvanja nacionalnog kulturnog naslijeđa. Stoga je važno nastaviti istraživati, njegovati i cijeniti Govor Gole kao važan dio šireg mozaika hrvatske jezične baštine.

3.1. Akcentuacija

Govorni mjesto Gola, smješteno u podravskom području, ističe se svojim karakterističnim dijalektom koji obilježava specifična akcentuacija i fonološke osobine. Ova područja nisu samo prostor za život već i zanimljiva jezična enklava, gdje se njeguju posebnosti kajkavskog narječja. Jedno od ključnih obilježja govora podravskog dijalekta jest ograničenje naglasaka na posljednja dva sloga akcentiranih ili morfoloških riječi. U većini slučajeva, naglasak se određuje prema akcentiranoj cjelini, dok morfološka riječ ima manje utjecaja na to (primjerice: "nāšli sò ga, pītālì smo"). Međutim, u nekim područjima kao što su Podravske Sesvete i Ferdinandovec, naglasak se može odrediti prema morfološkoj riječi ("nāšli so ga, pītālì smo") (Babić, 2002).

Bitno je istaknuti da podravski dijalekt u kajkavskom narječju i drugim slavenskim jezicima izdvaja ograničenje naglasaka na posljednja dva sloga riječi ili naglasne cjeline te ukidanje intonacijske fonološke opreke. Naglasak je uvijek na preposljednjem slogu riječi, osim ako je posljednji slog kratak. Sve ovo ukazuje na kompleksnost i specifičnosti govora s područja Gola, gdje je akcentuacija i fonološka struktura pažljivo oblikovana, često s izuzetno jasnim pravilima i obrascima. Kada je posljednji slog dug, naglasak se obvezno nalazi na njemu, što stvara ritmičku strukturu koja karakterizira ovaj dijalekt.

Osim toga, naglasak se može pomicati prema kraju naglasne cjeline, posebno ako slijedi enklitika. Ovaj proces donosi dinamiku u govor i naglašava komunikacijske obrasce. Nužno je primijetiti da se, kada se naglasak pomiče na kraj cjeline s dugim naglašenim slogom, na njemu ostavlja nenaglašena dužina, što dodatno oblikuje ritam i intonaciju govora. U konstrukciji s prijedlogom, naglasak može preći na proklitiku, ali ta mogućnost je ograničena na manji broj jednosložnih imenica s kratkosilaznim naglaskom.

Ova ograničenja dodaju slojevitost u izgovor, često prateći i promjene u značenju riječi. Iako intonacija naglasaka nije fonološki relevantna u smislu promjene značenja riječi, akut se može ostvariti, uglavnom, samo na preposljednjem dugom slogu riječi ili naglasne cjeline. Ovo dodaje izražajnost i ritmičku varijaciju u govoru, često povezanu s rečeničnom intonacijom. U ovom dijalektu, naglasak se često pomiče prema kraju naglasne cjeline ako slijedi enklitika. Također, ako se naglasak pomiče na kraj cjeline s dugim naglašenim slogom, na njemu ostaje nenaglašena dužina. Jedno zanimljivo obilježje je i mogućnost realizacije akuta na preposljednjem dugom slogu riječi ili naglasne cjeline, što je često povezano s rečeničnom

intonacijom. U dijalektu Gola, kao i u drugim podravskim područjima, zanaglasne dužine su se pokratile, a intonacija naglasaka nije fonološki relevantna, iako se akut može ostvariti, uglavnom, samo na preposljednjem dugom slogu riječi ili naglasne cjeline. Osim toga, važno je istaknuti da je opreka dugo – kratko vrlo važno razlikovno obilježje u ovom dijalektu, što se lako može uočiti kod vidskih parova glagola.

3.2. Vokalizam

Podravski govori, uključujući i govor mjesta Gola, karakteriziraju se vokalizmom koji obuhvaća šest fonema. Ovi fonemi su osnova za formiranje riječi i često nose specifičnosti i bogatstvo ovog dijalekta. Evo pregleda tih šest fonema (Večenaj, Lončarić, 1997):

- a: Ovaj fonem označava otvoreni prednji samoglasnik. Primjeri u podravskim govorima uključuju riječi poput "plač" ili "gola".
- e: Ovaj fonem označava zatvoreni prednji samoglasnik. Primjeri u govoru mjesta Gola mogu biti riječi poput "meso" ili "treba".
- i: Ovaj fonem označava zatvoreni prednji samoglasnik, često se koristi u kombinaciji s drugim samoglasnicima. Primjeri uključuju riječi poput "bilo" ili "riba".
- o: Ovaj fonem označava zatvoreni stražnji samoglasnik. U govoru mjesta Gola, primjeri mogu biti riječi poput "voda" ili "roda".
- u: Ovaj fonem označava zatvoreni stražnji samoglasnik. Primjeri uključuju riječi poput "kruh" ili "gruda".
- ə: Ovaj fonem označava neutralni središnji samoglasnik, poznat i kao "schwa". U podravskim govorima, ovo se može pojaviti u neakcentuiranim slogovima riječi. Primjeri mogu biti u riječima poput "kärpa" ili "mâma".

kratki naglašeni		kratki nenaglašeni		dugi	
i	ɨ	i	ɨ	i	ɨ
ɛ̝	o	ɛ̝	o̞	ɛ̝	o̞
ɛ̝	a	ɛ̝	a	ɛ̝	a
ĉ	ʝ	ĉ	ʝ	ĉ	ʝ

Slika 6. Vokalizam mjesta Gola

Izvor; <https://hrcak.srce.hr/file/124959> (1.6.2024.)

U istočnoj grupi podravskih govora, koja uključuje Đurđevac, Kalinovec, mjesto Gola, samoglasnici /ɛ/ i /ɛ̝/ se u različitim situacijama i položajima u riječima često realiziraju s približno jednakom fonetskom vrijednošću, što doprinosi homogenosti vokalnog sustava u tim govorima. Bez obzira na naglašenost, dužinu ili položaj u riječi, ovi samoglasnici obično imaju sličan izgovor, koji se često transkribira kao [ɛ] i [ɛ̝]. S druge strane, u virovskom te u susjednim govorima poput Hampovice, Rakitnice, Miholjanca i Molvi, postoji nešto različita realizacija samoglasnika /ɛ/ u dugim slogovima (Babić, 2002).

U tim govorima, samoglasnik /ɛ/ često ima "zatvorenu" realizaciju, što znači da se izgovara kao [ɛ̝] u dugim slogovima. Ipak, unatoč ovim izgovornim razlikama, fonemska vrijednost /ɛ/ se i dalje održava, iako može postojati nešto zatvorenija realizacija samoglasnika /ɛ/ u dugim slogovima, posebice kada je riječev porijeklo od jata, kao što je primjerice [d̥ɛ̝tɛ] (Barić, et.al. 2005). Ove varijacije u izgovoru samoglasnika dodaju slojevitost i specifičnost vokalnog sustavu podravskih govora, ističući bogatstvo raznolikosti unutar ove lingvističke regije.

Otvorenije se realizira, približno kao "srednje" [e] (primjerice, u Glavnom dijalektu [glāvê]) ako je na mjestu etimološkog *e i prednjeg nazala *ɛ̝. Fonetske su varijante [ɛ̝] i [e] moguće i u kratkom slogu (na primjer, [dɛ̝la / dɛ̝la], [povɛ̝dla], [sɛ̝dla], [mɛ̝sɛ̝c], u Glavnom dijalektu [mɛ̝sɛ̝ca] Vir). U tim se govorima u kratkom naglašenom slogu /ɛ/ < *e, *ɛ̝ realizira vrlo otvoreno [žna, sɔ̝be, tɔ̝be], a takva je realizacija moguća i u sekundarno produženom slogu [rɛ̝̃ni, pamɛ̝̃ti]. Izgovor fonema /ɛ/ smanjenoga je intenziteta, bemoliziran, u većini govora blago labijaliziran, pomaknut prema fonemu /i/ (Lisac, 1996).

Takav je izgovor zabilježen i u nekim drugim kajkavskim i štokavskim govorima. U kratkom naglašenom slogu takva je realizacija moguća, ali nešto rjeđe ([kəkəš], [jəsa], [ənda] Vir), te je u takvom položaju /o/ obično “srednje” realizacije [o] ([döšla, pösel]). U istočnim govorima (Đurđevac, Kalinovec, Ferdinandovec, mjesta Gole) ta je izgovorna razlika neznatna. Iako je u grupi govora na zapadu područja uočljivija, niti u njima [o] više nema fonemsku vrijednost. U većini se govora podravskoga dijalekta /a/ realizira kao “srednje” [a] i u dugim i u kratkim slogovima. U virovscome govoru, u kojemu kvantiteta sloga utječe na realizaciju, u kratkim se slogovima realizira kao [a], a u primarno dugim slogovima obično kao [a̯] ([mäli], [plākäla]) (Lončarić, 2005).

Samo se ponekad [a̯] može realizirati i u sekundarno produženim slogovima ([na päšö], [pāk]). Refleks jata i poluglasa izjednačen je u svim je govorima (*ə = *ě). Fonem /ɛ/ koji je na mjestu *ě (město, sěsti, těsto), u Virju se i nekim okolnim govorima u kratkome slogu ponekad može realizirati kao “srednje” [e] [deläti], dok je u dugome slogu izrazito zatvorene realizacije. Poluglas je u svim govorima dao glas e-tipa. Govori Đurđevca, Brega, Šemovaca i Svete Ane uvijek imaju refleks /ɛ/, bez obzira na naglasak i kvantitetu sloga (męgla, stęklo, dęn, döber, pęsek, pętek, jęden) (Lončarić, 2005).

Govori Kalinovca, Ferdinandovca i Podravske Sesveta i mjesta Gola u naglašenim slogovima (dugim i kratkim) te u prednaglasnim (dugim i kratkim) obično imaju /ɛ/, a u zanaglasnim slogovima nepromjenjivih riječi te u sufixima u kojima je “nepostojan” glas, refleks je /ɛ/ (vnětř, mrāvēc, krātęk, zdenęc). U navedenim govorima u kategorijama u kojima nije "nepostojan" glas, poluglas je dao /ɛ/ (cřvęk, cřvęka, mřtvęc, mřtvęca). Refleks je primarnog *e i prednjeg nazala *ę izjednačen (*e = *ę) (Večenaj, Lončarić, 1997). Na zapadu područja, govori Botova, Drnja, Brega, Sigetca, Gole, te govori Đurđevca, Kalinovca, Ferdinandovca, Podravske Sesveta, Vizvara i drugi, i u dugim i u kratkim slogovima imaju /ɛ/ (žęna, žęnski, jęzik, męso).

Govori Virja, Molva, Miholjanca, Rakitnice na mjestu *e i *ę imaju fonem /ɛ/ otvorene realizacije samo u kratkim naglašenim slogovima (žęna, jęzik), dok se u kratkim nenaglašenim slogovima realizira kao "srednje" [e]. U tim su govorima u dugim slogovima *e i *ę dali "zatvoreno" /ɛ/ (pět, G mn. žęn, šęst, pět, męso). Refleks je stražnjeg nazala *o i slogotvornog *ę izjednačen (*o = *ę). Na zapadu područja većinom je na mjestu tih starih glasova /o/ (vöglen Vir, žöt Mol, tōjni Mih, böxa Br, jaböka Šem, vrōn Ham, öjn Sig), a tako je i u Đurđevcu, uz neke izuzetke (sösęn, vöna) (Lončarić, 2005).

Golski govor ima dvojak refleks: /o/ i /ɔ/ (gòloṗ, goḷobica, jabòka Go). U novigradskome je govoru pretežitno /ɔ/, ali se u mnogim leksemima i nekim morfološkim kategorijama čuva starije /o/ ili se pojavljuju dublete (tòna, pòteknòti, ostājò, zīđò, A jd. sòbòtò / sòbòtò Nov). Na istoku je područja u pravilu /ɔ/ (vòk Kal, Ferd, pòt Ses, pòt, jabòka Sv. A, sòsèj Mič, òj Viz). Svi govori na istoku područja (Kalinovec, Ferdinandovec, Podravske Sesvete i mjesta Gola) imaju /o/ < *ɔ u glagola II. vrste na -noti (meknòti, poteknòti), a većina i u 3. l. mn. prez. (idò, kòpòjò, otijò) (Barić, et.al. 2005). Govori podravskoga dijalekta, kao i većina govora kajkavskoga narječja, imaju ograničenje u distribuciji samoglasnika na početku riječi, ali se ono ne provodi dosljedno i podjednako u svim govorima.

U tom je položaju ispred /ɔ/ i /o/ (< *ɔ) protetsko v gotovo redovito na cijelom području (vòlica, vòdrìti, vòjec, vòžâr, vòglen). Protetsko j pojavljuje se samo u nekim leksemima ispred samoglasnika /o/, /a/, /ɛ/ i /e/ (jòko, jòtec, japatèka, japatìca, Jòva, jòžèra), a u nekim je govorima (npr. u Virju i Molvama) nešto više primjera (osim navedenih i jòsa, jòct, jòle). Protetsko x također se pojavljuje u ograničenom broju leksema s malim razlikama u broju potvrđenih primjera u pojedinim govorima, a može se pojaviti ispred samoglasnika /a/, /ɔ/, /i/ te slogotvornog /ə/ (xambrèla, xotàva, xòle ‘ulje’, xìga, xrzàti, xřđa) (Lisac, 1996). U govorima u kojima se /x/ zamjenjuje glasovima /v/ i /j/ (Đurđevac, Novigrad, Kalinovec, Podravske Sesvete) pojavljuje se uglavnom samo ispred slogotvornog /ə/, a rijetko ispred kojega drugoga samoglasnika, i to većinom u najstarijoj generaciji govornika.

3.3. Morfologija

Govor Gole dijeli većinu morfoloških obilježja s kajkavskim narječjem u cjelini. Nema imperfekta, aorista niti posebnog oblika za vokativ, osim u rijetkim slučajevima. Muške imenice imaju kratku množinu, a infinitiv se razlikuje od supina koji se koristi uz glagole kretanja. Deklinacija imenica ima nekoliko posebnosti: rodbinski nazivi i imena imaju posebne oblike za jedninu, a imenice muškoga roda na suglasnik u akuzativu jednine imaju isti oblik kao i u genitivu, osim uz prijedlog gdje se ne primjenjuje jednačenje između nominativa i genitiva.

U instrumentalu jednine i genitivu množine imenice muškoga roda dobivaju nastavke tvrdih osnova, dok imenice e-deklinacije dobivaju nastavak -i u dativu i lokativu jednine. Brojevi 2,

3, 4 koriste množinske oblike, a neke imenice srednjeg roda imaju poseban oblik za nominativ i akuzativ u toj konstrukciji. Kajkavsko narječje se i dalje dobro čuva, ali je jezični razvoj polako prelazi u drugi sustav. Govornici Gole i dalje se služe svojim mjesnim govorom, posebno u komunikaciji s mještanima, dok s ljudima iz drugih mjesta koriste drugi sustav jezika. Ova prilagodba uglavnom je nužna radi razumijevanja drugih jezičnih idioma. Većina govornika dobro vlada suvremenim hrvatskim književnim jezikom, ali oni koji žive izvan svog mjesta često se moraju prilagoditi drugim govorima. Emocionalni odnos prema zavičajnom govoru također igra važnu ulogu. Neki od važnih obilježja govora Gole su sljedeći (Novak, Štebih Golub, 2016):

- Naglasak je obično na posljednjem slogu riječi, a pomicanje naglasaka je rijetko i uglavnom se događa u posebnim situacijama ili brzom govoru. Naglasni sustav sastoji se od dva tipa naglasaka: dugog i kratkog.
- Konsonantski sustav uključuje dvije palatalne afrikate s "srednjom" realizacijom, zatim izostanak glasa na kraju riječi te dodatne glasove na početku riječi prije samoglasnika. Glas /h/ je nestabilan i ponekad se gubi ili zamjenjuje glasovima /v/ ili /f/. Depalatalizacija je još jedno važno obilježje, gdje se palatalni glasovi izgovaraju kao ne-palatalni.
- Vokalski sustav sastoji se od šest jedinica u kratkim i dugim slogovima, s različitim fonemima za otvorene i zatvorene realizacije. Fonem / / ima otvorenu realizaciju u svim dugim i kratkim slogovima, dok se fonem /o/ uvijek realizira kao zatvoreni /o/.

Ova obilježja čine govor Gole specifičnim i prepoznatljivim, ali govornici su ipak sposobni prilagoditi se drugim jezičnim kontekstima prema potrebi.

4. MALI RJEČNIK GOVORA GOLE

A

agacija *f bagrem.*

*Dobili smo meda od agacije.

B

bajta *f koliba.*

*Idem malo na Dravu na bajtu.

bandera *f ulična svjetiljka.*

*Kmiči se, vužgale so se bandere.

bedak *m glupan.*

*Ma to ti je bedak.

bedastoča *f glupost.*

*Kakve to bedastoče govoriš?

belanjek *m bjelanjak.*

*Vu biskvit ti ide samo belanjek.

berek *m močvarna livada.*

*Berek je pak pun vode.

betek *m bolest.*

*Došel je nekakvi betek v selo.

betežni *adj bolestan.*

*On ti je bogec fort betežni.

biciklin *m bicikl.*

*Idem na grobje z biciklinom.

biškup *m biskup.*

*Ovu nedelu biškup dojde.

blesikati se *imf sijevati.*

*Počelo se je blesikati, bo nevreme.

bludeti *imf lutati.*

*Cel den sem bludel po te Koprivnici.

bluvati *imf povračati.*

*Krivo je pojel pak je bluval.

bokčija *f siromaštvo.*

*To ti je velika bokčija.

C

cepati *imf cijepati.*

*Moram drva cepati za zimu.

cirkva *f crkva.*

*Si videl da so deli novu fasadu na cirkvu?

cmizdriti *imf plakati.*

*Naj se samo cmizdriti stalno.

crlen *adj crven.*

*Uh, kaj sem crleni v licu.

cucek *m pas.*

*Gladen sem kaj cucek.

cukati *imf pišati.*

*Pocukala sem se tam v grmlju.

Č

čavel *m čavao.*

*Stal je na čavel pak mu krv ide.

česati *imf* *češljati*.

*Moram se počesati sa sem raščupana.

čikopernica *f* *pepeljara*.

*Daj mi čikopernicu pepel mi pada.

čoba *f* *usna*.

*Suhe so mi čobe od vetra.

črep *m* *crijep*.

*Donesi črepa kaj pokrijemo kroha.

D

dekla *f* *djevojka*.

*To je tak lepa dekla.

dihati *imf* *disati*.

*Neje mi dobro, nemrem dihati.

dišati *imf* *mirisati*.

*Daj podišaj kak lepo diši.

drečati *imf* *vikati*. *Naj tak drečati, ne morajo si čuti!

drog *m* *veliki štap*.

*Daj droga kaj onu jabuku trknem.

dunja *f* *pokrivač punjen perjem*.

*Tak mi je bilo zima ovu noć kaj sem si bome dunju dela.

F

fasuvati *imf* *nastradati*.

*Jaj, on ti je strašno fasuval.

Ferma *f sveta potvrda.*

*Si vidla kulko dece na Fermu ide ovo leto?

frčen *adj okretan.*

*Takvi stari, a tak je frčen.

frtun *m pregača.*

*Moram si frtuna deti kaj se ne zmažem.

fučkati *imf zviždati.*

*Daj fučni onoga cucka.

G

ganjek *m hodnik.*

*Dela sem v ganjek kolače kaj bodo na zdenom.

gomb *m gumb.*

*Dok ide dimnjakar se primi za gomb.

H

haldomaš *m gozba prilikom završenog posla ili kupovine.*

*Kupili smo traktora, dojdite na haldomaš.

hambrela *f kišobran.*

*Moram si hambrelu zeti rado bo padalo.

hititi *imf baciti.*

*Hiti to v smetje.

J

jačmen *m ječam.*

*Dobro je rodil jačmen ovo leto.

jafkati *imf jaukati.*

*Ona ti samo zna jafkati stalno.

japateka *f* *apoteka*.

*Moram v japateku po leke.

K

kliček *m* *peteljka*.

*Si videl, poteralo je klička.

kmica *f* *mrak*.

*Idemo doma, još malo bo kmica.

kostanj *m* *kesten*.

*Denes bomo kostanje pekli.

kraglin *m* *kragna*.

*Reči mu nek si toga kraglina složi.

kromper *m* *krumpir*.

*Idemo krompera skapat.

kumrav *adj* *neopran*.

*Jaj on ti je strašno kumravi.

kuturati *inf* *kotrljati*.

*Kutura se bačva.

L

lače *m* *hlače*.

*Obleči si lače bole.

lajbec *m* *prsluk*.

*Zdeno mi je malo bom si lajbeka dela.

laket *m* *lakat*.

*Tak me laketi boli.

lasi *f kosa.*

*Daj se složi te lasi kak treba.

lojtra *f ljestve.*

*Donesite lojtru visoko je.

lokati *imf piti alkohol u velikim količinama.*

*Pak si lokal pred dućanom!?

M

megla *m magla.*

*Jaj kakva megla je bila denes rano.

mela *m brašno.*

*Moraš melu deti preretko ti je.

mertuk *m velika plastična posuda.*

*Donesi mertuke na kolinje.

N

nahiž *m tavan.*

*Idem na nahiž po kobasice.

natorbati *imf natrpati.*

*Si se moral tak natorbati kaj ve nikam nemreš?

nofti *m nokti.*

*Moram si nofte odrezati, narasli so mi.

O

oblok *m prozor.*

*Otpri obloka malo kaj se zlufta.

ocvirki *m* čvarci.

*Tak mi se ocvirki jedo.

očalje *f* naočale.

*Dodaj mi očalje, ništ ne vidim.

ofinger *m* vješalica.

*Obesi na ofinger to robaču.

ofirati *imf* zavoditi.

*On ti po cele dane samo ofira vu gostijoni.

P

penezi *m* novci.

*Bil sem v banki, sedli so penezi.

piščok *m* pile.

*Dela sem piščoka peč za obed.

platon *m* drvena prikolica.

*Nameči na platon pak dopelaj.

podstuknjenka *f* podsuknja.

*Moram si podsuknjenku obleči.

prignoti *imf* sagnuti se.

*Daj se prigni malo bole.

prnjavi *adj* probušeni/podrapani.

*Ta majica ti je sa prnjava.

R

raca *f* patka.

*Za Božić bomo racu jeli.

rasova *f vile.*

*Donesi rasova kaj seno donesem.

ritati *imf udarati nogama.*

*Ta krava se fort riče.

rivati *imf gurati.*

*Naj se rivati, stani si v red!

robača *f košulja.*

*Kupil sem si robaču za svate.

robec *m rubac/marama.*

*Te babe samo robce nose stalno.

rundlasti *adj kovrčavi.*

*To ti je on lepi rundlasti dečko.

S

skubsti *imf čupati.*

*Tak me skubeš, pomalo me češi.

skula *f krasta.*

*Napravila mi se skula na rani.

slačiti *imf skidati.*

*Idem se sleči v staro.

sliva *f šljiva.*

*Moramo slive za rakiju pobrati.

sneha *f snaha.*

*Došla je sneha v hižu.

spoved *f ispovijed.*

*Moram na spoved, pak sem zgrešila.

Š

šarafciger *m* *odvijlač*.

*Donesi mi šarafcigera zaj zašarafim to.

šarapolke *f* *drvene grilje*.

*Raspri šarapolke kaj malo svetlo dojde.

ščava *f* *pomiješani ostaci hrane*.

*Hiti v ščavu toga kruha staroga.

ščrbavi *adj* *bez zubi*.

*Jaj, on ti je več jako dolgo ščrbavi.

šetoflin *m* *novčanik*.

*Otišel sem v dućan i zabil sem si šetoflina zeti.

šicati *imf* *špricati*.

*Puklo ji je i to ti je takvi gnoj počel šicati.

škrlak *m* *šešir*.

*Jako je sonce bom si škrlaka del na glavu.

šlafrček *m* *pokvareno jaje*.

*Pukel je šlafrček tak smrdi.

šlajer *m* *veo*.

*Takvu lepu mladu dugo nesem vidla, imala je dugoga šlajera.

šmrkli *m* *sekret iz nosa*.

*Kihnol je kaj so mu šmrkli zleteli.

špajza *f* *ostava*.

*Odnesi v špajzu te vugorke.

šparglin *m mahune.*

*Niš se nesem najel, pak je šparglina kuhala.

špinčiti se *imf predstavljati se/prenemagati se.*

*Naj mi se samo tu špinčiti preveć.

špric kanta *m kanta za zalijevanje.*

*Naleji mi vodu vu špric kantu, idem na vrt.

štigel *m poljoprivredno spremište.*

*Pospravili smo bale v štigel.

štomfi *m čarape.*

*Si štomfi so mi prnjavi na petaj.

šuft *m budala.*

*Ma on ti je obični šuft!

T

tanjer *m tanjur.*

*Deni tanjere na stol idemo jest.

tat *m kradljivac.*

*Tat mi je šetoflina zel.

tepsija *f lim za pečenje.*

*Deni tepsiju v rolu.

toča *f tuča/grad.*

*Jaj ljudi, toča!

trefiti *imf pogoditi.*

*Bome si trefila ovoga kolača.

trudna *adj umorna.*

*Tak sem trudna idem si malo počinoti.

tuliti *imf* *plakati*.

*Naj mi se samo preveč tuliti.

V

vankuš *m* *jastuk*.

*Natepi mi vankuša prije spanja.

vedrica *f* *kanta*.

*Trebajo mi dve vedrice z vodom.

vedati *imf* *nemati volje za poslom*.

*Jaj veđa mi se na posel iti.

vilan *m* *poplun*.

*Vilan mi je premali, puše mi za noge.

vmrti *imf* *umrijeti*.

*Si moramo jednom vmreti.

vrčak *m* *povrtnjak*.

*Si vidla vrčaka mojega, opće drača nema.

vrnje *m* *vrhnje*.

*Oberi vrnje z mleka.

vugorki *m* *krastavci*.

*Meni so najbolši kiseli vugorki.

vura *f* *sat*.

*Kulko je vur?

Vuzem *m* *Uskrs*.

*Na Vuzem pojemo si skupa k meši.

vuže *n* uže.

*Moram vuže splesti za bike.

Z

zafrig *m* zaprška.

*Ja ti zafriga namečem v grah.

zajec *m* zec.

*Zajec je prebežal po šumi.

zavuzliti *imf* napraviti čvor.

*Zavuzlila mi je cipele.

zdelaf *f* zdjela.

*Moram si nove zdele kupiti.

zmetati *imf* pomesti.

*Idem zmetati strašno je zmazano.

Ž

žeden *adj* žedan.

*Daj mi vodu, žeden sem.

žmereti *imf* žmiriti.

*Jaj nemrem to gledeti, bole da žmerim.

5. ZAKLJUČAK

U Goli se i dalje čuva kajkavski govor, ali primjećuje se promjena prema standardnom hrvatskom jeziku. U svakodnevnoj komunikaciji s istomišljenicima koriste lokalni govor, no s drugim ljudima često prelaze na standardni jezik. Čak i stariji ljudi koriste standardni jezik kad je to potrebno. Zadržavanje izvornog govora ovisi o načinu života i tome gdje netko živi. Emotivni odnos prema materinjem govoru igra ključnu ulogu, a taj odnos se razvija u najranijoj dobi kroz obiteljske veze ili poseban odnos s nekom važnom osobom.

Golski govor, kao i mnogi drugi regionalni dijalekti, nosi sa sobom specifične lingvističke karakteristike koje su rezultat stoljetnih procesa jezične evolucije i kulturnih interakcija. Naglasak ograničen na posljednja dva sloga riječi, karakterističan vokalni sustav s šest razlikovnih jedinica u kratkim i dugim slogovima te prisutnost općekajkavskih obilježja konsonantskog sustava, čine golski govor jedinstvenim i prepoznatljivim. Jedno od ključnih obilježja golskog govora je očuvanje lokalnog identiteta i tradicije.

Kroz generacije, stanovnici Gole njegovali su svoj jezik kao važan dio svog naslijeđa, prenoseći ga s ljubavlju i poštovanjem na mlađe generacije. Ovaj jezik postaje snažan simbol pripadnosti i zajedništva, spajajući ljude kroz dijalog koji odražava njihovu povijest, običaje i način života. Osim toga, golski govor pruža uvid u bogatstvo jezične raznolikosti unutar kajkavskog narječja. Varijacije u izgovoru, fonetskim oblicima i gramatičkim strukturama svjedoče o dinamičnosti jezika te njegovoj sposobnosti da se prilagođava različitim kontekstima i potrebama govornika. Kroz kolebanje u fonetskim kategorijama ili prisutnost regionalnih varijacija, golski govor pokazuje svoju živost i kontinuiranu evoluciju.

Bitno je istraživanja golskog govora leži u njegovoj ulozi u očuvanju kulturnog naslijeđa i identiteta lokalne zajednice. Rječnik golskog govora predstavlja dragocjeni resurs koji omogućuje proučavanje jezičnih fenomena, ali i dublje razumijevanje društvenih, povijesnih i kulturnih procesa koji su oblikovali ovaj dijalekt.

LITERATURA

Knjige;

1. Babić, S. (2002). Tvorba riječi u hrvatskome književnome jeziku. Nakladni zavod Globus (HAZU).
2. Barić, E., et.al. (2005). Hrvatska gramatika (4. izdanje). Školska knjiga.
3. Lisac, J. (1996). Hrvatski dijalekti i jezična povijest. Matica hrvatska.
4. Lončarić, M. (2005). Kajkavsko narječje. Školska knjiga.
5. Lončarić, M. (2005). Naglasne osobitosti podravskoga dijalekta kajkavskoga narječja. U *Kajkaviana & Alia: ogleđi o kajkavskim i drugim hrvatskim govorima* (str. 278–283). Čakovec – Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
6. Lukečić, I. (2012). *Zajednička povijest hrvatskih narječja: 1. Fonologija*. Hrvatska sveučilišna naklada.
7. Maresić, J. (2000). *Morfologija podravskih govora*. Zagreb, doktorska disertacija, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
8. Maresić, J., & Menac-Mihalić, M. (2008). *Frazeologija križevačko-podravskih kajkavskih govora s rječnicima*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
9. Novak, K., & Štebih Golub, B. (2016). Značenje umanjena u kajkavskome hrvatskome književnome jeziku. *Fluminensia*, 28(1), 57–68.
10. Večenaj, I. (1994). *Prekodravje tak popeva: Prekodravlje u povijesti, legendi i priči*. Gola.
11. Večenaj, I., & Lončarić, M. (1997). *Rječnik govora Gole*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

Članci iz časopisa:

1. Maresić, J. (2009). Izvješće o dijalektološkom istraživanju u Goli kraj Koprivnice. *Kaj : časopis za književnost, umjetnost, kulturu*, Vol. 43 (215) No. 5-6 str. 93-100 Hrčak. <https://hrcak.srce.hr/68533> Pristupljeno 1. svibnja 2024
2. Maresić, J. (2011). Podravski kajkavski dijalekt. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, Vol. 37 No. 2 str. 451-466 Hrčak. <https://hrcak.srce.hr/file/124959> Pristupljeno 1. svibnja 2024

Internetski izvor:

1. Program ukupnog razvoja Općine Gola za razdoblje 2017-2020. (2018). Pristupljeno 1. svibnja 2024, sa <https://gola.hr/wp-content/uploads/2018/03/Program-ukupnog-razvoja-Op%C4%87ine-Gola-za-razdoblje-2017-2020-godine.pdf>
2. Općina Gola (2024). Pristupljeno 1. svibnja 2024, sa <https://gola.hr/gola-i-okolica/povijest-gole/>

Popis slika:

1. Slika 1. Geografski položaj mjesta Gole na adresi <https://gola.hr/wp-content/uploads/2022/02/Izvjescje-o-stanju-u-prostoru-Opcine-Gola-2017.-2020.pdf> (1.6.2024.)
2. Slika 2. Unutrašnjost župe Gola na adresi <https://podravske-sirine.com.hr/arhiva/6865> (1.6.2024.)
3. Slika 3. Fotografija generacije iz 1945. godine škola Gola na adresi https://issuu.com/petar.zugec/docs/golski_vrutak_20_21/s/12348378 (1.6.2024)
4. Slika 4. Školska spomenica mjesta Gola na adresi https://issuu.com/petar.zugec/docs/golski_vrutak_20_21/s/12348378 (1.6.2024)
5. Slika 5. Školska spomenica do 1922. godine mjesta Gola na adresi https://issuu.com/petar.zugec/docs/golski_vrutak_20_21/s/12348378 (1.6.2024)
6. Slika 6. Vokalizam mjesta Gola na adresi <https://hrcak.srce.hr/file/124959> (1.6.2024.)

Izjava o samostalnoj izradi diplomskog rada

Ja, Sara Subotičanec, izjavljujem da sam svoj završni rad na temu Mali rječnik govora Gole, izradila samostalno uz vlastito znanje uz pomoć stručne literature i mentora, prof. dr. sc. Đure Blažeke.

Potpis: _____